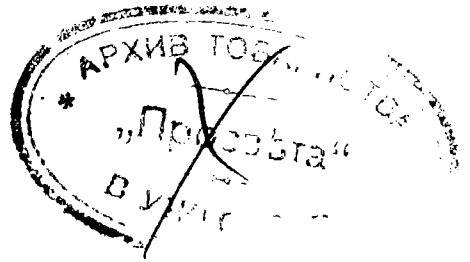

0210

Выдавництво Товариства „ПРОСВѢТА“
ч. 12. в Ужгородѣ. ч. 12.

8-3
K-55

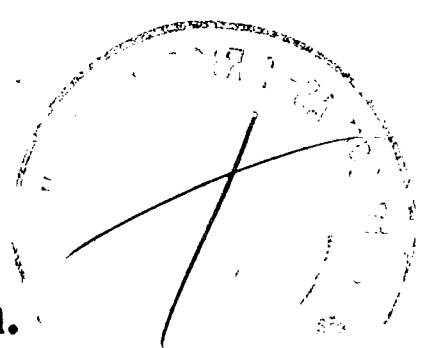

„ЗА ГОТАР“

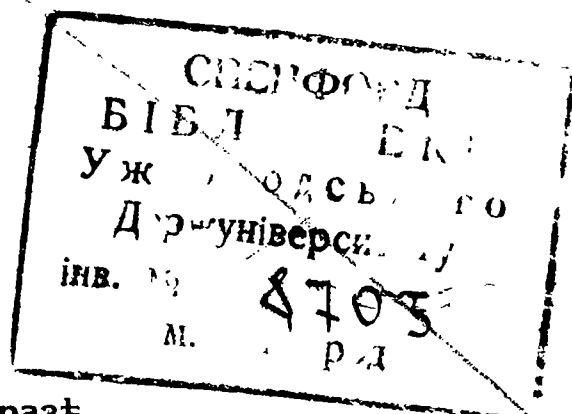
Оповѣданя из сельского жита.

SARS

Написала
Ольга Кобылянска.

Цѣна 2 Кч.

Печатня „Политика“ в Празѣ.
1922.

PALM ROBERT M...

Зима.

Старенькій пан-отець села Д. повольным, утомленим кроком и з натугою прямував сельскою дорогою пѣд лѣс. Дорога трудна: снѣгом завѣяна. Он остатними днями падав и падав, неначе сыпаний невидимою рукою и нарѣс високою бѣлою верствою. Куды не глянути — царство его. За дрѣбными сельскими хатами знималися бѣлѣ могилы, наметенѣ вѣтром и ночами блестѣли проти мѣсяця холодным кришталевым блыском.

Мороз тиснув и пѣк, и хиба що хто мусѣв — выходив из хаты.

А старенькій пан-отець мусѣв.

Двое газдѣв, один молодой, а другій старый, вступили до его хаты и поставили пытаня: „Що з чужим робити, що не знати звѣдки навѣявся, убогій подорожний якійсь, и лежить на-пѣв мертвый на лѣсовѣй дорозѣ недалеко хаты черноѣ Магдалены? ... Слабѣсть збила его з нѣг, бо видно, що розболѣлый, повалився серед пустоѣ дороги; як раз за селом, пѣд лѣсом.

Тому треба було пѣйти и поглянути на нещасного. Може покажуть слѣды якѣ, звѣдки ѓн, а може еше и заговорить... Може зможе еше пѣднятися и далѣ пѣйти; такій чужинець, що не знати звѣдки, и що лише клопѣт для села: загине — то й ховай даром, трудись за Бог зна якѣ грѣхи... Он не любив даром трудитися: Старый вже був, а що найважнѣйше — якій хосен ему з того... А то акурат...

— Ех, що за дорога, що за дорога! се кара божа спадае на нас, кара божа! — бурмотѣв, засапуючись и опираючи ся важко на грубу, ковану палицю. Бѣла довга борода аж штивнѣла на морозѣ.

— Таже дав Бог святой снѣг, а як-же, — вѣдкавав молодой, — а може оно й добром выйде весною землѣ?

— А — „добром“ дурню! грѣшите та пете, та крадете, та рабуете, свѣдчите фальшиво один на другого; на боже не даете — и добром мае ставати стужа та фортуна? Не плѣвбы ты дурниця!

Молодой заговк.

Он засунув одну руку в рукав другоѣ, зѣгнувся, опустив голову в низ, и старався опертиса острому, пекучому вѣтрови, що так и палив облица. Не мав ѓн охоты говорити: по правдѣ сказавши — боявся пан-отця.

Його товариш — старий балакун, сѣльскій вартѳвник — поглянув боком на пан-отця одѳзвався:

— Що мы мали робити, пан-отчику? Двѳрника не було в дома, щоб у него порадитись, выѳхав у мѣсто, а що до вас нам найблизше, то й поступили до вас за доброю порадою. Се не наш чоловѣк, пан-отчику, се чужий. Нѣяк першого лѣпшого чужого, та ще и в хворотѣ, в хату затягати. Бѣду може затягнути. Мы йшли оба до лѣса, я тай отсей... и видимо недалеко саду чорноѣ Магдалены... саме близько готаря лежить чоловѣк. Приступаємо... дивимося... се не з нашого села.

— И не з сусѣднього! — закинув молодой.

— И не з сусѣднього! — повторив старий. Вмѣсто кучмы в него капелюх на головѣ соломяный, а вмѣсто сердака або кожуха — полотнянка.

— З Галѣциѣ! — закинув, як перше, сухо молодой.

— Таки так, кажу.

— Може, замерз! — каже отсей. Або заслаб кажу я — тай и гримнув.

— Або упився, або упився! — кликнув роздразненым голосом пан-отець, опинившись, щоб одотхнути, бо якраз знималася дорога горбом мѣж полями.

Оба селяне розсмѣялися.

— Може хотѣв загрѣтися! — закинув старший, тай збѣгла горѣвка в ноги и звалила.

По хвили довшого мовчаня поспытав пан-отець:

— А далеко ще там до нього?

— Та нѣбы не далеко. Недалеко Магдалениноѣ хаты, коло еѣ городця, недалеко готаря...

— Котроѣ Магдалены?

— Та-же чорноѣ, пан-отчику, чорноѣ...

— Ага... ага!!... — одозвався пан-отець протяжно, — чорноѣ... — и замовк.

Аж надто добре ѳн еѣ знав. Тринацять разѳв вступав в еѣ хату. *Тринацятѳро* дѣтей поховала она, та Магдалена.

— Она вже тепѳрь за себе и за свого чоловѣка гаруѳ, бо йому и ноги и руки гѳть покривило, — почав оповѣдати старий вартѳвник.

— Од чого покривило? — спытав пан-отець.

— Або може знати... Кудись ходив на роботу, и одколи вернув — два роки буде тому на Миколая, то все лежить, тай лежить... и руки й ноги йому покривило. Маѳ она добру партику на сѣм свѣтѣ. — Не дай, Боже, нѣкому таке. Ще й дѣти вмирають. Отсе остатне що ще держитсья еѣ — тай то вже так якбы не еѣ вже було. Лише очима свѣтить. Худе... жовте, и день и нѳч кахукаѳ тай кахукаѳ. — Бѣда!

— Ов!... кликнув пан-отець — и знов на хвилину пристанув. Потом додав, одотхнувши:— до неї ще далеко. Десь забудувалися од села, як од ворогов.— То... кажеш... єї мала слабує?

— Слабує. Вже що она не робить, — куды й неходить по лїки, а дитина все не така, як другї дїти. До святого Ивана чудотворного Сучавського на прощу водила. Мабуть не виросте їй й отся дитина.

— Та коли так, то певне що не виросте. — Але она чемна жїнка: на боже не забуває. Дає на службы... и добра робітниця. Коли не пошлем по неї — она зразу з'явиться. На все має час.

— Чемна жїнка, що правда, — притакнули чоловїки, — лиш то одно, що щастя не має. Дїти повыврастають, из найгоршої бїды повыводбуються, а потом акурат якбы хто свиснув на них — они їдут. Она вже така збїджена з гризоты и выдатков, що чимраз то бїльше чорнїє. Не дурно й прозвали єї чорною. — Лиш хрестить тай хоронить, хрестить тай хоронить. — Не знаю, як єї земля носити; яка у неї душа з жалю. А пальцї єї так само покривило, як чоловїкови, лише їй з роботы. Смерть и слаббсть у хатї все повывирали. Якбы не та дитина, що свїтити у хатї очима, она пошлабы сама в землю, а так дитина, тай робота — держити єї при собї. Така єї вже партика на сїм свїтї.

— Але бо й партика! аж заспївав молодой товариш. И знов хвиля мовчанки пїдчас якої чулося лише сапанє пан-отця и стуканє кованої палицї по замерзлїй дорозї.

— Що то у декого змалку нема долї, як от хочбы й у Магдалены! — потягнув знов на своє старий. А дивїть, сиротою лишилося: в наймы пїшло, як лиш лазити почало. А одтак як оддалася, запосїлася смерть на дїти, потом чоловїкови руки и ноги покривило, тай не знати чому? Чому оно так? Бїдна — тай годї. А кажуть: дїти у неї такї розумнї, як старї. Все, каже, „знають“.

— Бо вмирати мають! — закинув молодой сухо. — Спитайте у якої жїнки, у котрої померла дїтина, — яка она була за житя? И послушайте, що вам розкаже. Таке й таке було — и се знало и *то* знало, и *то* видїло и *то* чуло... а наш чоловїк и постарїється и змарнується, а такого всього таки не знає.

— Сила, Божа! — одповїв побожно вартївник.

— Ану — но, ще не видко Магдалениної хаты? — кликнув нараз позад бесїдуючих пан-отець, якого почала мандрївка нетерпеливити.

— Видко, вже видко!! — поспішили сповістити газды. И справдѣ, з пѣд лѣса, мов грибок, показала ся соломяна, почасті снѣгом перевалена стрѣха малоѣ хатины.

— Ну прецѣнь добилися!!

— Хата Магдалены дивиться лицем у лѣс — сказав молодшій.

— Бо люта, що за плечима чигає вже чуже село, — одповѣв старшій. За єѣ-же городцем уже готар. Отсе протягається сусѣдня толока. — Єѣ хата саме на роздорожѣ стоить. Слухає, як вовки лѣсом выють и фортунa ночью гуляє. Абы вы знали — додав обясняючи — що тому в неѣ й стѣлько недолѣ. Се, кажуть, щастя обнимає того, хто на готари сидить. Оно тягнеться або в одну сторону, або в другу, а хто на готари стає, тому нѣчого дѣстається. Але, дивѣться, вже видко бѣдолаху, що лежить. Слава Богу на мѣсце добилися, а тоб то пан-отець далѣ йти не захотѣли...

Станули на мѣсци.

В округ тишина и лиш гудѣня лѣсом... Темный великан дише ледовым холодом и стоить як мур неповоружно. Попри нього бѣжить вузьенька сѣльска дорога, а край дороги „лицем звернена до нього“ хата Магдалены. За хатою мизерный садок, що опирається о толоку вже чужого села.

Але в тѣй хвилѣ хата „Магдалены“ нѣкого не займає. Она од трѣох мандрѣвникѣв еще добрых двѣста крокѣв оддалена.

Вся увага людей звернена на чужинця, що лежить у бѣлѣй полотнянцѣ край дороги пѣд лѣсом и не ворухається... Лице у нього з болю выкривлене, жовте, нѣбы задеревѣло. Пальцѣ стисненѣ.

Сумный вид.

— Господи Иусе Христе! — кликнув молодшій, перекрестившись.

— Йому вже душа на плечах! — сказав другій.

— Ану мой, потермоси, абы знати чи живый чи нѣ... — розказав нетерпеливо пан-отець.

Он, зобачивши чужинця, все зрозумѣв: убогій селянин мандрѣвник занедужав у дорозѣ и якраз тут повалився. Мизерна одѣж, з'ужита торбина при боцѣ, худе як вѣск лице роз'яснило йому все.

— Рушається?

Несмѣливою рукою обмацовав старшій газда чужинця, и доглянув: „живый“! — кликнув — рушається.

Хвилина напруженого мовчаня.

Пан-отець задумався, а чоловѣки мовчали. Оглядали цѣкавым оком нещасного, якій лежав и ледвы чутно стогнав. Незвычайно було.

Звѣдки йшов?... Хто ђн?... Анѣ старый ђн, анѣ молодой... з роботы може якоѣ вертав. Руки в нього дьохтем помазанѣ, неначе дьохтем гандлював. От що нещасного в дорозѣ постигло. Нараз постукав пан-отець нетерпеливо палицею не промовивши нѣ словечка. Газды поглянули на нього, а вѣдтак старшій знов зогнувся.

— Живый ђн, живый, пан-отчику — впеvнив як передше. Але до смерти йому вже не далеко. Губы посинѣли... Що тут робити?

— Що робити?

— Свѣчку принести, абы без свѣчки не вмер! — додав поважно молодшій.

— Дурню! — залааяв пан-отець. Потѣм выкривив старечѣ уста погѣрдливо.

— Плентаються кудысь! — процѣдив, — блудять свѣтом, марнуються а на останку спадають тягарем на других. — *Хто возьме його на себе? Хто справить похорон? Хто понесе всѣ выдатки?* Чоловѣки вытрѣщилися з переляком на нього и змовкли.

Очи пан-отця засіяли недобрым блеском; бѣла довга борода його задрожала... Он нагнув плечи ще бѣльше, як звичайно, и, пѣднявши руку высоко в гору, указав довгою палицею на пусту завѣяну толоку сусѣднього села.

— *За готар* — прошептав зимным хитростею переповненым голосом. *Затягнѣть його за готар...* Сусѣдне село нехай собѣ з ним голову бѣ... — И одвернувшись роздражненым рухом од усѣх, потюпав квапною ходою бѣлою дорогою назад.

Люде остановились.

Не промовивши нѣ словечка, стояли добру хвилину з нерѣшучим видом; одтак схаменувся старшій:

— Понесем? — спытав.

— Нѣ! — одповѣв молодшій; не на моѣй земли лежить.

— И на моѣй нѣ — раз; а по друге — хто його знаѣ, шо ты за один?...

* * *

О тѣй самѣй порѣ чорна Магдалена сидить у своѣй хатинѣ и пряде. Од часу до часу спиняється великій журливый погляд на тринацятилѣтнѣй дитинѣ, шо лиш у сорочинѣ... сидить на печи, дре пѣрря и перериваѣ глибоку тишину довгим кашлем. Чоловѣк на постели, звернений лицом до стѣны, лежить мовчки.

Од довшого часу выэ собака в будѣ коло малоѣ стайнѣ, де знаходиться их одиноке богацтво, корова, — и не може успокоитися.

— Вые якбы вовкѡв зачула... — обозвався немощный з постелѣ, перериваючи глибоку тишину, и з голосом, неначеб присутнѣ мали те саме на душѣ, що ѡн.

— Иди, жѣнко, глянь, як держить она голову. Коли в гору, то перед вовками, що десь их зачувае, а коли в дол то — смерть.

Жѣнка поглянула на нього, вѡдтак повела очима на дитину. — Она не сподѣвається смерти. Хоч дитина в неѣ хвора, хоч день и нѡчь кахукае, а она смерти не сподѣвається. Господи Исусе Христе, якбы оно ѣм згнуло!

Она поставила роботу на бѡк и встала. Высока, чорна, худа постать була покѡрно склонена, неначе одчувала на собѣ якѣсь провины цѣлого ряду поколѣнь и просила прощенья. Прекрасна она була колись.

Колись еѣ чорне як шовк волося листѣлося по молодых плечах и грудях; смагляве лагѡдне лице оддавало молодостю, а очи — чудовѣ, прекраснѣ тѣ чорнѣ зорѣ — горѣли огнем силы и надѣѣ. Теперь також горѣли они, але огнем невгасаючого жалю.

— Мамцю, и я пѡйду з вами на двѡр! — кликнуло дѣвчатко живо з печи. Оно пѡдвело головку и засвѣтило очима на матѣр, тыми самыми чорными зѡрками, що горѣли и з лица еѣ матери.

— Чого, донцю? — спытала лагодно мати. Нема чого. Бачиш, яка студѣнь. Вѣтер стисне тобѣ груди и станеш гѡрше кашляти. — Сама пѡйду. Менѣ треба ще и по сѡль у село забѣгти. Нема соли и свѣтла. Ты сиди тай пильнуй тата и хату. Я пѡйду сама тай зараз верну; слухай, донцю...

Она закинула довгий чорный сердак на плечи и обвивши стараннѣйше бѣлым ручником голову и темне облича, — выйшла з хаты.

Бѣля стайнѣ заглянула за собакою, що на еѣ вид успокоилася; вѡдтак подалася на лѣсну дорогу в село. Ледво що одбѣгла кѡлька сот крокѡв од хаты, як уже и опинилася: наступила на нещасного чужинця, и з остраху аж у голос закричала. Але тут же опинилася. Один погляд на одѣж його и схудѣле пожовкле облича — и, неначе недавно пан-отець, угадала она теперь положенья чужинця.

Рѣжнѣ думки заграли роем в еѣ головѣ. Кто ѡн? Вѡдки йшов? Що йому було? З голоду упав? Заслаб? — А потѡм: неживый? *Цѣлком неживый.*

А вѡдтак заволѡдѣло нею одно почутя, що наплило могучою филею на еѣ душу и наказувало лиш одно: до

хаты забрати нещасного. Як найскорше до хаты. Про дальше она не думала. Зогнулася низко над ним, впиваючися в нього своїми великими зжуреными очима, здержуючи при том оддых. Не мѳг еще бути мертвий... Господь великій.

Вѳдтак скривив гѳркій усмѳх еѳ уста. Йому в грудях клекотало, як у котлѳ.

Оглянулася з розпукою округ себе. Не з'явиться яка людська душа, щоб прибула ѳй сюды на помѳч?... Хотѳла його до своѳ хаты затягнути; як найскорше. Вже вечер зближався, мороз тиснув, а ѳн уже гасне... вже деревѳе...

Нѳчого не побачила. В округи тишина, тут лѳс, темный, понурый, а там завѳянѳ поля и толока... о Господи, ратуй!!

— Вуйку... татку... заблагала з неописаною щиростю в голосѳ — здоймѳться. Я вас хочу до хаты забрати. До теплоѳ хаты, татку, и теплоѳ стравѳ подам. Лише трошечки... трошечки здоймѳться... здоймѳться татку!!

Она старалася пѳднести хворого и нести сама, але не здолала. Он тяжкою колодою важить в еѳ руках и мѳв до мѳсця приковував.

Знов оглянулася она.

Великѳ еѳ чорнѳ очи впили ся далеко в сѳльску дорогу и благали розпучливо: спѳшѳть на помѳч люде! — нещасный гине, приходѳть ратувати. Приходѳть, бѳйтеся Бога! Лише одробина ще якоѳ иншоѳ силы — и она затягне його в хату.

Она взялабы з заду за плечи пѳд рамена, а хто небудь иншій за ноги и затаскалибы в хату. Лише одробина! Он оджие..., заговорить и всьо буде добре... Спѳшѳть, приходѳть, люде добрѳ!... И знов оглянулася, и знов: хорого волѳкти по землѳ, що вже й так зо свѳтом прощався — годѳ. Грѳх! Доволѳ горя, що чужинцем гинув на дорозѳ, мѳв звѳрюка...

Нараз заворушилося щось недалеко еѳ хаты бѳле на снѳгу. Заворушилося, вѳдтак збѳльшилося и метнулося прямѳсько до неѳ. Розпростерло рученята мѳв у полетѳ — гнало якраз проти неѳ. Мамцю... мамцю!... я за вами! Она зойкнула, — еѳ дитина, мѳв той ангел, так злетѳла. А потѳм из наглого переляку аж задеревѳла... Дитина в сорочинцѳ и лиш хустку закинуло на голову. Она же в неѳ од инока...

— Бѳжи назад у хату и загорнись! — скричала.

Але мале не слухало. Бѳгло прямо до неѳ и вже опинилося бѳля неѳ...

З дитиною потаскала хворого в хату и на своѣй постелѣ уложила.

* * *

Три дни пѳзнѣйше йшла з ранка горстка людей з сусѣдного села далекою пустою толокою на ярмарок.

— Тай так... — сказав один чоловѣк, коли зближилися вже до готаря, недалеко хаты Магдалены. У Магдалены був знов похорон.

— Що вы кажете, бадѣко?*) похорон? — кликнула одна жѣнка. — Дитину поховала?

— Нѣ, теперь не дитину.

— А хибаж чоловѣка?

— Чоловѣка.

— Господи Исусе Христе, вже й чоловѣка?

— Та де вже *чоловѣка*!! — она *чужого* спрятала.

Вы не чули?

— Та де вже чула? Що чула?... Що там, бадѣко?

— Е!! — аж заспѣвав чоловѣк и засунув шапку на бѳк. То бануйте якбы були чули, то булибы забѣгли до Магдалены на поминки, а так утратили. А поминки були у неѣ не аби якѣ. Так красно поховала бѣдного... та такѣ поминки справила — що ей де! Нѣчого не жалувала.

— Та якого чужого?... Що за чужого?... кажѣть, бадѣко, та же я, дивѣть, нѣчого не чула...

— Ну, коли не чули, то й ваша шкода, — була спокѳйна одповѣдь. — Выбѣгла она з хаты, абы — кажуть — поглянути, чи собака, що заедно выла коло хаты, держала голову в дѳл, чи в гору. А собака, як побачила еѣ, забѣгла в буду. Так якбы не хотѣла, абы газдыня бачила, що она заповѣдае еѣ хатѣ похорон. Вѳдтак подалася она еще в село, абы внести свѣтла и солы в хату, бо акурат выйшло и свѣтло и сѳль, тай надибала таки недалеко своѣ хаты на дорозѣ якогось чужого розболѣлого чоловѣка, що вже геть мав душу свою на одходѣ. Тай забрала нуждаря до себе в хату. Доглядала його — кажуть — як рѳдного тата свого. Доглядала, огрѣвала, годувала, — а ѳн до неѣ анѣ слова. Лиш стогнав тай стогнав. А вѳдтак як попав третьоѣ noci в сон... од опѳвночи кажуть, — то вже й не пробудився бѳльше. Переѣхав на тамтой свѣт.

— Ей Боже!...

— Тай так.

— И не сказав, як называѣться?

— Нѣ.

— Анѣ звѳдки йшов?

*) батько.

— Нѣ.

— Анѣ куди йшов?

— Нѣчого не казав. Як на помачки умер. И слѣду одного, словечком одним по собѣ не лишив. Гадайте раз! Жѣнка аж заспѣвала з зачудованя. Вѣдтак зотхнула и перерехрестилася. Аж страшно мати такого чоловѣка в хатѣ! — додала заляканым голосом. Най Господь Бог боронить. Я умерлаб зо страху. — Хто знае що се за один був? Що в нього на душѣ було? По людях рѣжне ходити, и добре и лихе. Нѣ — додала она живо.

— Я булабы таки и в хату не брала. Деж уже так — чужого! з дороги. Раз що з дороги!...

— Ну, — одповѣв чоловѣк, — а она, дивѣть, узяла, справила йому похорон, тай справила йому поминки..., тай на службу за чужу душу дала, тай и попа сама заплатила. Яка бѣдна — а заплатила. Остатній кошик, кажуть, до жида однесла, и пан-отцеви за похорон заплатила! — Кажуть, тепер по тѣм похоронѣ в єѣ хатѣ мѣв в улюю, порожно стало. В неѣ не було и так богато, а тепер що й було — пѣшло за умерцем...

— Боже!!...

Мовчанка.

Коли вечером вертали — зустрінула их недалеко хаты чорноѣ Магдалены одна жѣнка и сама задержала.

— Люде добрѣ! — сказала, — хоч вы незнайомѣ, а не минайте, не помолившись, Магдалениноѣ хаты. Идѣть, вступѣть до неѣ, тай зговорѣть *отчешом* за душу помершу. Магдаленина Настунька вже покѣйна. В саме полудне сьогодня перенеслася... Люди поставали нѣбы скаменѣлѣ.

— Що вы кажете, жѣнко?

— Сьогодня в полудне. Ще оногдѣ... таки за раз по похоронѣ кинуло єѣ в горячку, а одтак мучило, мучило, аж Бог святой не змилувався над нею.

Люде забѣдкалися, а одна жѣнка аж руки заломила.

— Най Бог боронить. Се вже остатне в неѣ було.

Якбы вы були видѣли, як та жѣнка заводила, що та жѣнка доказувала! — Вы бы... оповѣдачка перервала и сплакала. — Як кров червона — такій був у неѣ жаль. Дурѣла — головою до стѣны била, кричала. Чоловѣкови не то що, а волося дубом на головѣ ставало. — А єѣ чоловѣк поволѣкся мовчки до стайнѣ и доси там лежить. — Адаже тепер уже всьому конець... Так закончила жѣнка свою оповѣстку и побѣгла квапно дальше.

Ярмарковѣ занѣмѣли.

Ишли они не промовляючи нѣ одним словом одно до другого. В хату Магдалены не вступали. В них неначе од-

вагу одобрало. Одно по другѣм мѣряло хату и малѣ, свѣтлом переповненѣ, оконця, боязко цѣкавым оком, и пѣшли далѣ.

— Завтра пѣйду! — подумало кожде з окрема. Аж по довгѣй, тяжкѣй хвилѣ мовчаня, одозвався один. Се був найстаршій з гурту и бѣлоголовый.

— Я вам кажу, люде, що отсе з Магдаленою щось э — сказав ѣн. Я еѣ не од сьогондя знаю, а з малку знаю. Я вам кажу, она кровавиться *за грѣхи*. И не думайте, що за свои грѣхи. Анѣ не гадайте, що за грѣхи тата або мамы. Нѣ. Так як оно в неѣ показується, то оно волѣчается вже од вѣкѣв давных, яких анѣ мы, анѣ она не памятае. За *грѣхи других*. Тай знайте: она вже з малку волѣче той тягар. А з малку тому, що од мамы перебрала. Мама не була тугейша, и як куря, таке мале покинула.

Слухачѣ зотхнули не промовивши нѣ слова.

— И все так выходитъ — толкував бѣлоголовый далѣ, що в неѣ все иначе, як у других. А дивѣтъ! Навѣтъ десь хату поставила пѣд лѣсом, окремо од людей, якбы до нашего гурту не належала. Сама на готари. А чоловѣкови бѣдному, що за нею взявся, — а ѣн добрый чоловѣк и розумный, — знаєте, що на старѣсть из руками и ногами зайшло. Покривило. Тай навѣтъ — дивѣтъ — таке, як отся бѣда з чужим, ей у пайку припало. — Як раз коло еѣ хаты мусѣв ѣн звалитися. Як раз она мусѣла з хаты выйти и його подибати. Акурат — она: мусѣла она його в хату дѣстати...

— Най Господь боронить!

Знов мовчанка. Сим разом побожна... покѣрна, боязною переповнена, мовчанка.

— Але чим она теперь похорон справить, дѣду? — спытала знайома вже жѣнка, — коли все що було в еѣ хатѣ, як кажутъ: за „чужим“ пѣшло? — Пан-отець даром не сховають!

— Продасть корѣвки! — одповѣв бѣлоголовый.

— На що корѣвку продавати, коли она й без грошей удасть! — обозвався один чоловѣк, що доси цѣлком мовчки заховувався.

— Та як уже без грошей?

— Та так. Одробить. Люде зкинутъся... пан-отець почекае... а прииде весна — она одробить. Ей не першина дитину ховати. не бѣйтеся!

Жѣнка окинула його недобрым поглядом...

— Не добре угадали вы се, бадѣко, що так кажете! — одповѣла она. — Уже по тѣй дитинѣ Магдалена не стане по полях сапати! Уже коли була в неѣ сила и моц, то була,

— але по чотырнаіцятій вже скончилася. Дитиною жила и дихала она, а тепер уже все скончилось...

— Якось поховают покійне, не журѣться! — одказав чоловѣк из легким глумом. Хоч у неѣ хата по вмерцѣ як „вулий“ порожня, а дитину якось поховают...

Вѣтер зорвався з пустотѣ толоки диким рухом и заграв широкою струею. Куды-бы не простягалась ровнина... гонив он шаленым летом до неѣ и все одно розносив:

„За готар!“ ... „За готар!“ ...

СЕРФ Д
БІВЛ ЕК
Уж...сь...го
Др-університету
інв. № 8703
м. Жгород